

- N.B: 1. All questions are compulsory and carry equal marks  
2. Figures to the right indicate marks.

- Q.1 Answer any five from the following in 4 or 5 sentences: 15
- Sustainable Development
  - AFSPA
  - Rural Indebtedness
  - UDHR
  - SEZ
  - Terrorism
  - Right to Education Act
  - RTI Act
- Q.2 A) Discuss the various measures taken to safeguard the Rights of Children in India. 15  
OR  
B) Explain the consequences of Global Warming. 08  
C) Explain the main causes and consequences of Deforestation. 07
- Q.3 A) Critically examine the issue of illegal migration from Bangladesh and the efforts to deal with the problem 15  
OR  
B) Explain the significance of CEDAW. 08  
C) What are the various provisions provided under the National health Policy 2015? 07
- Q.4 A) Describe the various issues of insurgency in the North East with special reference to Nagaland and Manipur 15  
OR  
B) Explain the role of MIDC in the economic development of Maharashtra 08  
C) Enumerate solutions to help reduce the crisis faced by Indian farmers 07
- Q.5 Write short notes on any three of the following: 15
- Coastal Regulatory Zone
  - Naxalism
  - Rehabilitation
  - Need for Police Reforms
  - Whistleblower's Protection Act 2011

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना : १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील संख्या गुण दर्शवतात.

- प्र.१ खालील पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची ४-५ ओळीत उत्तरे लिहा. १५
- अ) शाश्वत विकास  
 आ) लष्कराचा विशेषाधिकार (AFSPA)  
 इ) ग्रामीण कर्जबाजारीपणा  
 ई) मानवीहक्कांचा वैश्विक जाहीरनामा  
 उ) विशेष आर्थिक क्षेत्र  
 ऊ) दहशतवाद  
 ऋ) शिक्षण हक्क कायदा  
 ल) माहिती अधिकार कायदा
- प्र.२ अ) भारतातील बालकांच्या हक्कांचे संरक्षण करण्यासाठी विविध उपाययोजनांची चर्चा करा. १५
- किंवा  
 ब) वैश्विक तापमानवाढीचे परिणाम स्पष्ट करा. ०८  
 क) निर्वनीकरणाची प्रमुख कारणे व परिणाम स्पष्ट करा. ०७
- प्र.३ अ) बांग्लादेशमधून होणाऱ्या बेकायदेशीर स्थलांतराच्या समस्येचे व या समस्येशी सामना करण्याच्या प्रयत्नांचे परीक्षण करा. १५
- किंवा  
 ब) CEDAW ची उपयोगिता स्पष्ट करा. ०८  
 क) राष्ट्रीय आरोग्य धोरण २०१५ च्या अंतर्गत कोणत्या प्रमुख तरतुदी करण्यात आल्या आहेत? ०७
- प्र.४ अ) नागालँड व मणिपूर च्या विशेष संदर्भाने पूर्वोत्तर राज्यातील बंदखोरीच्या विविध समस्या विशद करा. १५
- किंवा  
 ब) महाराष्ट्राच्या आर्थिक विकासातील महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाची(MIDC) ची भूमिका स्पष्ट करा. ०८  
 क) भारतीय शेतकऱ्यांना सामोरे जाव्या लागणाऱ्या संकटांना कमी करण्यासाठी उपाययोजना लिहा. ०७

प्र.५ कोणत्याही तीन टीपा लिहा:

अ) किनारा नियामन विभाग

आ) नक्षलवाद

इ) पुर्नवसन

ई) पोलीस सुधारणांची गरज

उ) व्हिसल ब्लोअर्स संरक्षण कायदा २०११

१५